

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 01 » 09 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

для студентів

спеціальності

033 «Філософія»

освітнього рівня

другого (магістерського)

освітня програма

033.00.01 Філософія

Київ – 2021

Розробники:

Горбань Олександр Володимирович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робоча навчальна програма розроблена на основі Навчальної програми «Філософія освіти» (автор – академік НАПН України, професор Огнев'юк В.О.) – Київ: Видав-ництво "Університет" Київського університету імені Бориса Грінченка, 2013. – 34 с.

Викладачі:

Горбань Олександр Володимирович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету
Протокол від 29 серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри д. філос. н., проф. Додонов Р.О.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 033.00.01 «Філософія»

_____.20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми Александрова О.С.
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____.20__ р.

Заступник декана

 Завадський В.М.
(підпис)

Пролонговано:

на 20~~20~~²¹ / 20~~21~~²² н.р. (Додонов Р.О.), «28» 08 20~~20~~²¹ р., протокол № 1

на 20~~21~~²² / 20~~22~~²³ н.р. (Додонов Р.О.), «28» 08 20~~21~~²² р., протокол № 1

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	5	
Семестр	1	
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	24	
Модульний контроль	6	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	60	
Форма семестрового контролю	Екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – в рамках формування цілісного філософського світогляду дослідження тенденцій становлення та розвитку освіти, як соціокультурного феномену через визначення цілей, цінностей, ідеалів освіти і освіченості, результатів освіти та критеріїв їх оцінки.

Завдання:

за допомогою здобутків світової та вітчизняної філософської та педагогічної думки розглянути ідею освіти та її сутність; розкрити сутність освіти як соціокультурного феномену відтворення та розвитку суспільства.

3. Результати навчання за дисципліною

Згідно матриці забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми передбачено зв'язок між навчальною дисципліною «Філософія освіти» та наступними **компетентностями**:

Світоглядна. Наявність ціннісно-орієнтаційної позиції. Загальнокультурна ерудиція, широке коло інтересів. Розуміння значущості для власного розвитку історичного досвіду людства. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії. Збереження національних духовних традицій. Розуміння переваг здорового способу життя та сприйняття їх як власних цінностей. (ЗК-01). Фахова-методологічна. Уміння аналізувати і оцінювати філософські проблеми, володіти логічним аналізом природної мови, знанням класичної логіки висловлювань і предикатів, основних типів некласичних логік, основних форм і технологій раціонального пізнання; знання науки як особливого інституту і виду діяльності, природи наукового знання, структури науки, методів і форм наукового пізнання, сучасних концепцій філософії науки. (ФК-02). Аналітична. Здатність до

аналізу, оцінки і прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань. (ФК-04). Особистісно-перетворювальна. Здатність самовизначатися у соціальному і професійному житті шляхом реалізації безперервної освіти. Можливість використовувати додаткові знання для становлення конкурентоспроможного фахівця-філософа. (ФК-07).

Результати навчання за дисципліною:

- Здатність опанувати культурою філософського мислення. Здатність виділяти та оцінювати соціальні, політичні, культурні складові філософських феноменів (ПРН-01-з). Здатність продемонструвати знання філософського інструментарію наукового гуманітарного пізнання, сучасних соціальних і етичних проблем, наукових шкіл, напрямків і концепцій (ПРН-03-з). Здатність упорядковувати основні залежності між еволюцією філософських ідей і змінами в культурі і суспільстві (ПРН-01-у). Здатність критично аналізувати, оцінювати та застосовувати знання в контексті професійної діяльності (ПРН-02-у).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософське осягнення ідеї освіти.

Тема 1. Філософія освіти в структурі наукового знання. Цілі, ідеали, цінності та результати освіти.

Предмет і завдання філософії освіти. Дуалізм філософії освіти. Філософія освіти як галузь пізнання: об'єкт і предмет дослідження. Особливості філософського осягнення освіти. Філософія як світоглядна стратегія освіти. Методологічні функції філософії освіти. Філософія освіти та її взаємодія з іншими галузями філософії та наукового знання. Необхідність філософського осягнення феномену освіти.

Цілі в освіті. Ідеал освіченості. Освічений як інший. Освіченість та ідеал освіченості в різних філософських концепціях та суспільствах. Homo educatus – новий еволюційний вид людини. Єдність мети і результатів освіти. Загальна мета і її результати. Проміжна мета і результати освіти: грамотність, функціональна грамотність, компетентність, культурність. Особистість людини як результат освіти. Критерії результатів освіти і освіченості. Якість освіти як критерій освіти. Суспільний вимір результатів освіти.

Філософське розуміння категорії "цінність". Осягнення освіти як цінності. Еволюція ціннісної феноменології освіти. Цінності консерватизму (класичний реалізм, есенціалізм, перенніалізм, ідеалізм, аналітична філософія) та лібералізму (експерименталізм, соціальний реконструктивізм) в філософії освіти. Особистісна парадигма в освіті. Розуміння цінностей освіти в українській філософії. Національні та загальнолюдські цінності та їх роль у сучасній освіті. Морально-етичні засади розвитку освіти. Формування змісту і методів освіти у контексті цілей і цінностей освіти. Проблема актуальності змісту освіти.

Тема 2. Вчення про людину та його методологічне значення для осягнення феномену освіти. Ідея самопізнання та її значення для розвитку освіти.

Філософське розуміння людини. Людинотворча місія освіти. Ідея освіти. Поняття "освіта" та його різні значення: процес, результат, система, сфера, цінність. Феномен освіти. Освіта як сфера відтворення суспільства і масової соціалізації. Закон суспільного відтворення. Освіта як суб'єкт-суб'єктна взаємодія. Опосередкована (неформальна) та цілеспрямована (формальна) освіта.

Пізнання як головна сфера людської діяльності. Зародження ідеї самопізнання у Стародавньому світі. Концепції самопізнання східних та західних мислителів. Людина як мікрокосм. Ідея єдиної сутності світу. Шляхи реалізації ідеї самопізнання у сучасній освіті.

Змістовий модуль 2. Розвиток ідеї освіти

Тема 3. Формування і розвиток освітнього простору. Ідея школи та ідея університету.

Поняття освітнього простору. Формування освітнього простору. Суб'єкти освітнього простору. Освіта і держава. Розвиток освіти як системи. Регіональна і

національна системи освіти. Сфера освіти. Національний і глобальний освітній простір.

Трансформація ідеї освіти з неформальної у формальну. Зародження і розвиток ідеї школи. Навчання, виховання і розвиток людини – головні завдання школи. Учень і вчитель – суб'єкти освітнього процесу. Школа в системі сучасної освіти.

Зародження і трансформація ідеї університету: Піфагорійський союз, Академія Платона, Лікей Арістотеля. Ідея університету в середньовіччі. Magna Charta і розвиток університетської автономії. Ідея класичного університету в працях В. Гумбольта, Х.Ортега-і-Гассета, К. Ясперса, С. І. Гессена. Універсалізація діяльності сучасного університету. Криза університету. Посткласичний університет. Дослідницький університет та пріоритети його діяльності. Особливості розвитку університетської освіти в Україні.

Тема 4. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Основні суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти.

Філософське розуміння розвитку. Наука і освіта - визначальні чинники суспільного розвитку. Концепція суспільства знань. Теорія людського капіталу. Освіта і сталий людський розвиток. Сукупний інтелект нації та її конкурентоспроможність. Освіта в структурі індексу людського розвитку. Прогнозування розвитку освіти.

Основні тенденції в розвитку сучасної освіти. Кризи в освіті та криза освіти. Масова освіта: потреби особистості і суспільства. Концепція освіти упродовж життя: реалії і потреби. Національна і глобальна освіта: відчуженість, взаємодія, інтеграція. Освіта як відкрита система: виклики і перспективи. Суперечності глобального освітнього простору.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього	у тому числі			
л.		с.	пр.	с.р.	
Змістовий модуль 1.					
Філософське осягнення ідеї освіти					
Тема 1. Філософія освіти в структурі наукового знання. Цілі, ідеали, цінності та результати освіти	19	2	2	0	15
Тема 2. Вчення про людину та його методологічне значення для осягнення феномену освіти. Ідея самопізнання та її значення для розвитку освіти	23	4	4	0	15
Модульний контроль	3				
Разом за змістовим модулем 1	45	6	6	0	30
Змістовий модуль 2.					
Розвиток ідеї освіти					
Тема 3. Формування і розвиток освітнього простору. Ідея школи та ідея університету	23	4	4	0	15
Тема 4. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Основні суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти	19	2	2	0	15
Модульний контроль	3				
Разом за змістовим модулем 2	45	6	6	0	30
Семестровий контроль	30				
Усього годин	120	12	12	0	60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<u>Змістовий модуль 1. Філософське осягнення ідеї освіти</u>		
1	<p>Філософія освіти в структурі наукового знання. Цілі, ідеали, цінності та результати освіти</p> <p>Предмет і завдання філософії освіти. Дуалізм філософії освіти. Філософія освіти як галузь пізнання: об'єкт і предмет дослідження. Особливості філософського осягнення освіти. Філософія як світоглядна стратегія освіти. Методологічні функції філософії освіти. Філософія освіти та її взаємодія з іншими галузями філософії та наукового знання. Необхідність філософського осягнення феномену освіти.</p> <p>Цілі в освіті. Ідеал освіченості. Освічений як інший. Освіченість та ідеал освіченості в різних філософських концепціях та суспільствах. Homo educatus – новий еволюційний вид людини. Єдність мети і результатів освіти. Загальна мета і її результати. Проміжна мета і результати освіти: грамотність, функціональна грамотність, компетентність, культурність. Особистість людини як результат освіти. Критерії результатів освіти і освіченості. Якість освіти як критерій освіти. Суспільний вимір результатів освіти.</p> <p>Філософське розуміння категорії "цінність". Осягнення освіти як цінності. Еволюція ціннісної феноменології освіти. Цінності консерватизму (класичний реалізм, есенціалізм, перенніалізм, ідеалізм, аналітична філософія) та лібералізму (експерименталізм, соціальний реконструктивізм) в філософії освіти. Особистісна парадигма в освіті. Розуміння цінностей освіти в українській філософії. Національні та загальнолюдські цінності та їх роль у сучасній освіті. Морально-етичні засади розвитку освіти. Формування змісту і методів освіти у контексті цілей і цінностей освіти. Проблема актуальності змісту освіти.</p>	2
2	<p>Вчення про людину та його методологічне значення для осягнення феномену освіти. Ідея самопізнання та її значення для розвитку освіти</p> <p>Філософське розуміння людини. Людинотворча місія освіти. Ідея освіти. Поняття "освіта" та його різні значення: процес, результат, система, сфера, цінність. Феномен освіти. Освіта як сфера відтворення суспільства і масової соціалізації. Закон суспільного відтворення. Освіта як суб'єкт-суб'єктна взаємодія. Опосередкована (неформальна) та цілеспрямована (формальна) освіта. Пізнання як головна сфера людської діяльності. Зародження ідеї самопізнання у Стародавньому світі. Концепції самопізнання східних та західних мислителів. Людина як мікрокосм. Ідея єдиної сутності світу. Шляхи реалізації ідеї самопізнання у сучасній освіті.</p>	4

Змістовий модуль 2. Розвиток ідеї освіти

3	<p>Формування і розвиток освітнього простору. Ідея школи та ідея університету</p> <p>Поняття освітнього простору. Формування освітнього простору. Суб'єкти освітнього простору. Освіта і держава. Розвиток освіти як системи. Регіональна і національна системи освіти. Сфера освіти. Національний і глобальний освітній простір.</p> <p>Трансформація ідеї освіти з неформальної у формальну. Зародження і розвиток ідеї школи. Навчання, виховання і розвиток людини – головні завдання школи. Учень і вчитель – суб'єкти освітнього процесу. Школа в системі сучасної освіти.</p> <p>Зародження і трансформація ідеї університету: Піфагорійський союз, Академія Платона, Лікей Арістотеля. Ідея університету в середньовіччі. Magna Charta і розвиток університетської автономії. Ідея класичного університету в працях В. Гумбольдта, Х.Ортега-і-Гассета, К. Ясперса, С. І. Гессена. Універсалізація діяльності сучасного університету. Криза університету. Посткласичний університет. Дослідницький університет та пріоритети його діяльності. Особливості розвитку університетської освіти в Україні.</p>	4
4	<p>Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Основні суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти</p> <p>Філософське розуміння розвитку. Наука і освіта - визначальні чинники суспільного розвитку. Концепція суспільства знань. Теорія людського капіталу. Освіта і сталий людський розвиток. Сукупний інтелект нації та її конкурентоспроможність. Освіта в структурі індексу людського розвитку.</p> <p>Прогнозування розвитку освіти.</p> <p>Основні тенденції в розвитку сучасної освіти. Кризи в освіті та криза освіти. Масова освіта: потреби особистості і суспільства. Концепція освіти упродовж життя: реалії і потреби. Національна і глобальна освіта: відчуженість, взаємодія, інтеграція. Освіта як відкрита система: виклики і перспективи. Суперечності глобального освітнього простору</p>	2
Разом		12

6. Теми лабораторних занять – не передбачено навчальним планом

7. Теми практичних занять – не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
Змістовий модуль 1.		30	25
1	В контексті першої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	15	10
2	В контексті другої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	15	15
Змістовий модуль 2.		30	25
3	В контексті третьої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	15	15
4	В контексті четвертої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	15	10
Разом		60	50

9. Індивідуальні завдання – не передбачено навчальним планом

10. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год., із них: лекції – 12 год., семінарські заняття – 12 год., самостійна робота – 60 год., модуль. контр. – 6 год., семестр. контр. – 30 год.

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль 1. Філософське осягнення ідеї освіти (68 балів)		Змістовий модуль 2. Розвиток ідеї освіти (68 балів)			
Теми	1	2	3	4		
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Філософія освіти в структурі наукового знання. Цілі, ідеали, цінності та результати освіти (1 бал)	Тема 2. Вчення про людину та його методологічне значення для осягнення феномену освіти. Ідея самопізнання та її значення для розвитку освіти (2 бали)		Тема 3. Формування і розвиток освітнього простору. Ідея школи та ідея університету (2 бали)		
Семінарські заняття (теми, бали)	Філософія освіти в структурі наукового знання. Цілі, ідеали, цінності та результати освіти (10 балів)	Вчення про людину та його методологічне значення для осягнення феномену освіти (10 балів).	Ідея самопізнання та її значення для розвитку освіти (10 балів)	Формування і розвиток освітнього простору (10 балів).	Ідея школи та ідея університету (10 балів)	Тема 4. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Основні суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти (1 бал)
Самостійна робота	Самостійна робота до першої теми (5 балів)	Самостійна робота до другої теми (5 балів)		Самостійна робота до третьої теми (5 балів)		Самостійна робота до четвертої теми (5 балів)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)		
Семестровий контроль						

Екзамен (40 балів)

11. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), лабораторні роботи, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальних матеріалів: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Вивчення дисципліни здійснюється за машинним варіантом з організацією занять у спеціалізованих комп'ютерних залах, де кожний студент отримує можливість навчатись безпосередньо на індивідуальному робочому місці, обладнаному персональним комп'ютером.

12. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, за виконання індивідуальних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- *Методи письмового контролю*: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю*: тестові програми.
- *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;

- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 10), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

Методика розрахунків модульної і семестрової оцінок студента

№ з/п	Оцінка студента	Макс. оцінка	Модуль 1	Модуль 2
1	Максимальна підсумкова семестрова модульна оцінка (МС)	100	-	-
2	Максимальні підсумкові оцінки за змістовими модулями (ММ)	100	50	50
3	Фактична кількість балів, отриманих студентом за видами поточного контролю (приклад) (ФБ)		47	40
4	Підсумкові фактичні оцінки студента за змістовими модулями $M = \text{ФБ} / \text{МВ} * \text{ММ}$		50	50
5	Підсумкова семестрова модульна оцінка студента $C = M_1 + M_2$		100	
7	Підсумкова семестрова рейтингова оцінка студента $P = C + E$		61/C	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90-100	A
82-89	B
75-81	C
69-74	D
60-68	E
35-59	FX
1-34	F

13. Методичне забезпечення

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).

На заняттях і під час самостійної роботи студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

- Опорні конспекти лекцій.

- Навчальні посібники.
- Робоча навчальна програма.
- Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
- Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
- Презентації.

14. Рекомендована література

1. Аквінський Тома. Коментарі до Арістотелевої «Політики» / Пер. з латини О.Кислюка; Передм. В. Котусенка. – К.: Основи, 2000. – 794с.
2. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття: у пошуках перспективи // Філософія освіти. № 2, 2005. , № 1 (3), 2006.
3. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю. – К.: Знання України, 2004. – 804с.
4. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О.Кислюка. – К.: Основи, 2000. – 239с.
5. Арістотель. Нікомахова етика / Переклав з давньогрецької Віктор Ставнюк. – К.: «Аквілон - Плюс», 2002. – 480с. – С. 457 – 467.
6. Беседы и суждения Конфуция. – СПб.: ООО «Издательство «Кристалл»», 1999. – 1120с., ил. – (Б-ка мировой лит.)
7. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія. – К.: Атіка, 2009. – 684с.: іл. 30
8. Вища освіта України і Болонський процес: Навч.посібник / За ред. В.Г.Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
9. Вітгенштайн Людвіг Tractatus Logico – Philosophicus; Філософські дослідження. – К.: Основи, 1995. – 311с.
10. Всемирная энциклопедия: Философия / Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312с.
11. Габермас Ю. Ідея Університету – навчальні процеси // Ідея Університету: Антологія. – Львів, 2002.
12. Гадамер, Ганс – Георг. Істина і метод: Пер. з нім. – К.: Юніверс, 2000. Т.І : Герменевтика I: Основи філософ. герменевтики. – 464с. – Бібліогр.: 1с. . С. 133-140.
13. Гадамер, Ганс – Георг. Істина і метод: Пер. з нім. – К.: Юніверс, 2000. Т.ІІ : Герменевтика II: Доповнення і покажчики. – 478с.С.133-196.
14. Гегель, Г.В.Ф. Феноменологія духу / З нім. пер. П.Таращук; Наук. ред. пер. Ю.Кушаков. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 548с.
15. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико – ориентированных концепций) – М.: Изд-во «Совершенство», 1998. – 608с.
16. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / Отв. ред. и сост. П.В. Алексеев. – М.: «Школа-Пресс», 1995. – 448с.
17. Гордон Драйден, Джаннетт Вос. Революція в навчанні / Перекл. з англ. М.Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542с.

18. Гусинский Э.Н., Турчанинова Ю.И. Введение в философию образования. – М.: Издательская корпорация «Логос», 2000. – 224с.
19. Д'юї Джон. Демократія і освіта. – Львів: Літопис, 2003. – 294с.
20. Дзвінчук Дмитро. Освіта в історико – філософському вимірі: тенденції розвитку та управління. – Монографія. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2006. – 378с.
21. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / АН СССР, Ин-т философии; Общ. ред. и вступит. статья А.Ф. Лосева. – М.: Мысль, 1979. – 620с. – (Филос. наследие)
22. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040с.
23. Ідея Університету: Антологія / Упоряд. : М.Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М.Зубрицька. – Львів: Літопис, 2002. – 304с.: іл.
24. Історія філософії. Словник / За заг. ред. В.І. Ярошовця. – К.: Знання України, 2006. – 1200с.
25. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О.Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766с. – (Вища освіта ХХІ століття).
26. Канке В.А. Философия науки // Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. – М., 2000.
27. Кант І. Ответ на вопрос: Что такое просвещение? // Сочинения в шести томах. – М., 1966. 31
28. Кант, Іммануїл. Критика чистого розуму / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. – К.: Юніверс, 2000. – 504с. Парал. тит. арк. нім.
29. Квек М. Національна держава, глобалізація та Університет як модерний заклад // Ідея Університету: Антологія. – Львів, 2002.
30. Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И.Г. Педагогическое наследие / Сост. В.М. Кларин, А.Н. Джурицкий. – М.: Педагогика, 1988 – 416с. – (Б-ка учителя).
31. Кохановский В.П. Основы философии науки: Учебное пособие для аспирантов / В.П. Кохановский [и др.] – Изд. 4-е. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 608с. – (Высшее образование).
32. Краевский В.В. Методология педагогики: новый этап: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.В. Краевский, Е.В. Бережнова. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 400с.
33. Кремень В. Вища освіта в соціокультурних змінах сучасності / В. Кремень. – Вища освіта України. – 2007 - №3. – С.9-13.
34. Кремень В. Підготовка вчителя в умовах переходу загально освітньої школи на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання // Вища школа. – К., 2003. – с.3-11.
35. Кремень В. Філософія людиноцентризму у світлі національної ідеї / В. Кремень // Вища освіта України. – 2009. - №1. – С.5-12.
36. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї: Людина. Освіта. Соціум. / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2007. – 575с.
37. Крижко В.В. Антологія аксіологічної парадигми освіти. Навч. посібник. – К.: Освіта України, 2005. – 440с.

38. Крижко В.В. Аксіологічний потенціал державного управління освітою. Навч. посібник / Крижко В.В., Мамаєва І.О. – К.: Освіта України, 2005. – 224с.
39. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. – М., Спб.: 1998.
40. Лутай В. Розробка сучасної філософії освіти на засадах синергетики / В. Лутай. – Вища освіта України. – 2009. - №1. – С.33-35.
41. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти: Навчальний посібник. – К.: Центр «Магістр-S» Творчої спілки вчителів України, 1996. – 256с.
42. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.) : Хрестоматія / Упоряд.: Л.Д. Березівська та ін. – К.: Наук. світ, 2003. – 418с.
43. Мироненко В. Проблема формування цілісного світогляду у вищій школі / В. Мироненко, І. Саєвич // Освіта і управління. – 2008. – Т1. Ч.1. – С.67-70.
44. Модернізація системи вищої освіти: соціальна цінність і вартість для України: монографія / [кол. авт.]/АПН України, Ін-т вищої освіти – К.: Пед. думка, 2007. – 222с.
45. Огнев'юк В. Навчання і виховання як соціоцентричні цінності / В. Огнев'юк // Вища освіта України. – 2003. - №4. – С.15-20.
46. Огнев'юк В.О. Освіта міжпарадигмального періоду. – К.: Нова 32 парадигма, 2005. – № 50. – С. 36-48.
47. Огнев'юк В. О. Осягнення освіти: Підсумки ХХІ століття/ В.О. Огнев'юк. – К.: Навч. книга, 2003. – 111с.
48. Огнев'юк В.О. Криза – момент істини для університетської освіти. // Науково – практичне видання «Вища школа». – 2009р. - №11. – С. 5-17.
49. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.
50. Огнев'юк В.О. Проблеми та перспективи оцінювання якості української освіти. / Моніторинг якості освіти: теорія та практика : матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції [Редкол. : В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа та ін.]. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2009. – С.6-9
51. Ортега-і-Гасет Х. Місія Університету // Ідея Університету: Антологія. – Львів, 2002.
52. Основные парадигмы и модели образовательной деятельности // Философия социальных и гуманитарных наук. Учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический проект, 2006. – разд.2, гл.5.
53. Павловський Кшиштоф. Трансформації вищої освіти в ХХІ столітті: польський погляд. – К.: Навчально – методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент – освіти в Україні», 2005. – 230с.
54. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк,
55. А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495с. .
57. Пелікан Я. Ідея Університету : пер. з англ. — К.: Дух і літера, 2009. — 306с.
58. Платон. Держава / Пер. з давньогр. Д.Коваль. – К.: Основи, 2000. – 355с.
59. Платон. Діалоги / Пер. з давньогр. – К.: Основи, 1999. – 395с.
60. Покликання університету: Зб. наук. пр. / Відп. ред. О. Гомілко. – К.: РІА «ЯНКО»; «ВЕСЕЛКА», 2005. – 304с.

61. Поляков М.В., Савчук В.С. Класичний університет: еволюція, сучасний стан, перспективи. – К.: Генеза, 2004. – 416с.
62. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Пер. с англ. – М., «Когито-Центр», 2002. – 396с.
63. Святий Августин. Сповідь / Пер. з латин. Ю.Мушака; Післям. С.Здіорука. – К.: Основи, 1999. – 319с.
64. Секундант С. Реформа освіти в контексті філософії XVI – XVII сторіч. / С.Секундант // Філософська думка. – 2008. - №5. – С.52-63.
65. Сенека, Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія / Пер. з латин. А.Содомори. – К.: Основи, 1999. – 603с.
66. Сидоров Н.Р. Философия образования: Введение: учеб. пособ. / Н. Р. Сидоров. – СПб: Питер, 2007. – 303с.
67. Сірополко Степан. Історія освіти в Україні. – Київ: Наук. думка, 2001. – 912с.
68. Сковорода, Григорій. Твори: У 2т. – К.: АТ «Обереги», 1994. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства).
69. Слотердайк П. Критика цинического раз ума./ Петер Слотердайк; пер. с нем. А. Перцева; испр. изд-е. – Екатеринбург: У- Фактория, М.: АСТ Москва, 2009, -800 с.
70. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество / Общ. ред., сост. и предисл. А.Ю. Согамонов: Пер. с англ. – М.: Политиздат, 1992 – 543с. – С.405 – 424.
71. Спіноза Бенедикт. Теологічно – політичний трактат / Пер. з лат. В.Литвинов; Вст. слово В.Литвинова. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. – 237с.
72. Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти: Наукове видання / За заг. ред. С.О. Сисоєвої. – К.: КІМ, 2008. – 424с.
73. Тоффлер Э. Шок будущего: Пер. с англ. / Э.Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 557, [3]с. – (Philosophy)
74. Тоффлер, Елвін. Третья Хвиля / 3 англ. пер. А.Євса. – К.: Вид. дім «Всесвіт», 2000. – 480с. – Бібліогр. : с. 432-453.
75. Університетська автономія. Спеціальний випуск: зб. наук. статей / Упоряд.: С. Квіт, Г. Касьянов, Т. Ярошенко, К. Сігов, Л. Фінберг; Нац. ун-т “Києво-Могилянська Академія” // Дух і літера. — 2009. — № 19.
76. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія / за ред. В.Г. Кременя. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 472с.
77. Философия образования // Философия социальных и гуманитарных наук. Учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический проект, 2006. – разд.3, гл.3
78. Философия социальных и гуманитарных наук. Учебное пособие для вузов / Под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Академический Проект, 2008. – 733с. – (Gaudeamus).
79. Філософія освіти: науковий часопис / засн. Ін-т вищої освіти АПН України, нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, УАПН. – К.: Майстер-клас. 2005 - №1, №2; 2006 - №1, №2, №3
80. Хрестоматія з української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г.Ващенко, В. Сухомлинський: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Уклад. В.П. Кравець, О.І. Мешко. – К.: Грамота, 2008. – 768с.

81. Цицерон, Марк Тулій. Про державу; Про закони; Про природу богів / Пер. з латин. Володимир Литвинов. – К.: Основи, 1998. – 476с.
82. Ясперс К. Ідея Університету // Ідея Університету: Антологія. – Львів, 2002. 83. Ясперс, Карл. Психологія світоглядів / З нім. пер. О.Кислюк, В.Осадчук. – К.: Юніверс, 2009. – 464с. (Філософська думка). С. 432 -444.